

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЛУЦИК МАРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 331.101.262:33(477)](043.3)

**УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ЛЬВІВ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Львівському національному університеті імені Івана Франка
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Приймак Василь Іванович,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри інформаційних систем в менеджменті.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мойсеєнко Ірина Павлівна,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри фінансів;

кандидат економічних наук
Бабій Петро Степанович,
Тернопільський національний економічний університет,
старший викладач кафедри економіки
підприємства і корпорацій.

Захист відбудеться «2» грудня 2015 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка
за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівського національного
університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5

Автореферат розісланий «30» жовтня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

проф. Плиса В.Й.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку економіки України теоретичні основи ефективного управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів (далі - ІР) потребують ретельного вивчення, адже інформація, наукові знання, професіональний, науковий і культурний потенціал суспільства визначає структуру національної економіки, якість виготовленої продукції, надання послуг. Всі характеристики ІР з погляду інтелекту, освіченості, кваліфікації, вмінь, навиків і досвіду відіграють і відіграватимуть у майбутньому ключову роль у формуванні конкурентоспроможних національних економік, що спричинятиме зміни в характері конкуренції на світових ринках, визначатиме місце країни в міжнародному поділі праці.

Стан національної економіки України за оцінками вітчизняних і закордонних експертів є незадовільний, і потребує розробки та реалізації термінових заходів для виведення із стану рецесії і демонстрації конкурентоспроможності. Оскільки інтелектуальні ресурси є важливим чинником економічного зростання, то розроблення ефективних механізмів управління формуванням і використанням (далі - ФіВ) ІР на мікро- і макrorівнях - нагальна потреба. Для періоду становлення і розвитку знаннєвої економіки ІР є стратегічно домінуючим ресурсом, а різноманітні варіанти його базових характеристик - кількість, якість, потенціал, людський капітал, рівень інтелекту, а також багатьох похідних оцінок людського та інтелектуального потенціалів, капіталів, ресурсів - значно поширені в науці і практиці управління соціально-економічним розвитком.

Дослідженню формування і використання інтелектуальних ресурсів присвячено багато праць українських науковців: В. Александрової, О. Амоші, Л. Антонюк, Ю. Бажала, О. Білоруса, В. Геєця, Б. Губського, О. Грішнєвої, Л. Гринів, Я. Жаліла, О. Кендюхова, М. Крупки, О. Левченко, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, С. Мочерного, І. Мойсеєнко, П. Бабія, В. Новицького, Є. Панченка, В. Приймака, Ю. Пахомова, А. Поручника, А. Рум'янцева, В. Семиноженка, В. Сіденка, О. Стефанишин, А. Філіпенка, О. Федірка, А. Чухна. Вивченням створення ефективних механізмів залучення інтелектуальних ресурсів та особливостей їхнього розвитку в провідних країнах світу займались: В. Петренко, Л. Семів, І. Чамара, А. Чорний. Різні аспекти інтелектуалізації суспільства й ефективного використання ІР детально опрацювали такі зарубіжні вчені: Д. Гелбрейт, С. Глазьєв, Д. Белл, Е. Денісон, М. Делягін, П. Кругман, П. Ромер, М. Портер, К. Фрімен, Р. Солоу, М. Кастельс, Ф. Фукуяма, В. Іноземцев, А. Тоффлер, М. Масуда, Ф. Махлуп, Т. Стоуєнєр, Ф. Хаєк, П. Друкер та ін.

Водночас багато питань в українській та іноземній науковій літературі пов'язані з вивченням особливостей управління формуванням і використанням ІР в економіці України потребує ретельного дослідження: уточнення дефініції терміну «інтелектуальні ресурси»; визначення специфіки ФіВ ІР; дослідження концептуальних засад поліпшення управління формуванням і використанням ІР та застосування зарубіжного досвіду в організації управління інтелектуальними ресурсами в Україні. Отже, актуальність теми зумовлена недостатністю вивчення

проблеми формування ІР України та ефективного використання їх для забезпечення інноваційного розвитку економіки держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана із тематикою науково - дослідних робіт Львівського національного університету імені Івана Франка та Львівського інституту банківської справи УБС НБУ, зокрема: «Оптимізація управління соціально - інноваційними процесами в Україні» (державний реєстраційний номер 0112U004030) і «Фінансова стратегія розвитку економіки та проблеми її трансформації в умовах виходу з кризи» (державний реєстраційний номер 0111U003781).

Мета і основні завдання наукового дослідження. Мета дисертаційної роботи - обґрунтувати теоретико-методологічні положення та розробити практичні рекомендації щодо удосконалення управління формуванням і використанням ІР в Україні.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні і методологічні основи управління формуванням та використанням ІР, уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження проблематики;
- запропонувати маркетингові інструменти управління формуванням і використанням ІР в галузях виробництва;
- визначити чинники формування ІР соціально-економічних систем і дослідити динаміку та рівень використання ІР у вітчизняній економіці;
- діагностувати стан застосування технологій формування ІР в Україні та оцінити відтворення та використання ІР в економіці України;
- проаналізувати зарубіжний досвід організації управління ІР;
- розробити механізм державного управління формування та використання ІР і розвинути наукові засади його функціонування;
- побудувати модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів в економіці України;
- розробити концептуальні основи поліпшення управління ФіВ ІР.

Об'єктом дослідження є процеси управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні і методичні основи управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів в Україні.

Методологія і методи дослідження. Методологічною та теоретичною основою роботи є економічна теорія, економіка праці, регіональна економіка, дослідження сучасних українських і зарубіжних науковців з найрізноманітніших галузей знань, в яких висвітлено наукові положення щодо інтелектуальних ресурсів та їх управління. Результати дисертаційної роботи отримано з урахуванням сукупності загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: системний - для визначення сутності поняття «інтелектуальні ресурси»; графічний - для подання статистичного матеріалу та схематичного відображення низки теоретико-методологічних основ управління ФіВ ІР; метод угруповань і класифікацій - для систематизації чинників, які впливають на формування інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем; економіко-математичні методи - для аналізу впливу

чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи на ВВП України; порівняльний - для дослідження зарубіжного досвіду управління ІР.

Основу інформаційної бази дисертаційної роботи становлять дослідження зарубіжних та українських науковців, офіційні статистичні дані, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-розпорядчі акти органів державної влади, аналітичні розрахунки автора, виконані у процесі наукової роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у систематизації, узагальненні, доповненні та розробленні теоретико-методологічних рекомендацій щодо управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України, зокрема:

уточнено:

- визначення терміна «інтелектуальні ресурси» з позицій філософського, економічного, управлінського та історичного підходів, що дало змогу виділити й обґрунтувати періоди розвитку, їхні особливості, та допомогло авторові розширити розуміння управління інтелектуальними ресурсами;

удосконалено:

- класифікацію інтелектуальних ресурсів з їхнім поділом на мезо-, мікро-, макро- та мегарівні, що систематизує, розширює і конкретизує їхній перелік за різними ознаками та дає змогу виявити визначальні чинники щодо впливу на показники ефективності формування і використання ІР;

- механізм державного управління системою формування і використання інтелектуальних ресурсів, який сприятиме нарощуванню інтелектуальних ресурсів та підвищенню ефективності їх використання і здатний функціонувати в автономному режимі з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку та забезпечує розширення спектра засобів і методів управління;

отримали подальший розвиток:

- сукупність моделей економіко-математичного моделювання залежності динаміки коефіцієнта зростання ВВП від чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи, що дало змогу спрогнозувати динаміку збільшення коефіцієнта зростання валового внутрішнього продукту на 2015-2017 рр., а також визначити напрям змін ключових компетенцій щодо формування інтелектуальних ресурсів;

- маркетинговий інструментарій формування ІР: організаційна культура, внутрішній PR, соціальна відповідальність, мотивація, заробітна плата, підвищення кваліфікації та гнучкий робочий час, що сприяють створенню методичної бази маркетингового управління інтелектуальними ресурсами в галузях виробництва та умов її ефективного функціонування;

- концептуальні основи управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України, застосування яких підвищать якість вітчизняної освіти й інноваційний розвиток відповідно до світових стандартів, сприятиме зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального

потенціалу суспільства і систематизації, розвитку інституту спеціалізованого законодавства;

- науково-обґрунтовані пропозиції щодо можливостей використання світового досвіду організації управління інтелектуальними ресурсами в Україні через: удосконалення нормативно-правової бази управління формуванням і використанням ІР; поліпшення фінансового забезпечення розвитку ІР за допомогою організації ендаумент-фондів; формування «мозкових центрів», посилення їхньої взаємодії з органами державної влади; розвиток технологічного переоснащення наукомістких галузей виробництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методологічних підходів та рекомендацій щодо ефективного управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України.

Положення концепції управління ФіВ ІР використані для підготовки пропозицій до проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, зокрема Програми розвитку освіти Львівщини на 2013-2016 роки (довідка департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації № 01.10/1319 від 13.05.2015 р.). Рекомендації щодо розробки внутрішньоорганізаційного маркетингового інструментарію формування інтелектуальних ресурсів враховані у практичній діяльності ПАТ «Райффайзен банк Аваль» у секторі координації та супроводження навчальних процесів відділу навчання та розвитку персоналу Департаменту персоналу (довідка № 36 01-00-80/25-1912 від 19 травня 2015 р.). Матеріали досліджень застосовуються у навчальному процесі Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України для викладання дисциплін «Інноваційний розвиток підприємства», «Економіка праці і соціально-трудова відносина», «Людський розвиток» (довідка № 01-015/427 від 12.05.2015 р.) та у навчальному процесі на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін: «Інтелектуальна власність», «Інформаційні системи в управлінні» (довідка № 2953-Н від 22.06.2015р.). При підготовці резолюції конференції «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» пропозиції щодо управління ФіВ ІР рекомендовані до впровадження галузевими міністерствами, вітчизняними підприємствами та установами м. Мукачево (№944 від 08.05.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримав автор особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано лише ті ідеї і положення, які є результатом особистої роботи аспіранта.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації та результати досліджень доповідались на 15 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» (м. Ужгород, 2015 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективи розвитку національної економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів» (м. Львів, 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція

«Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегії реформування» (м. Львів, 2014 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграція України у європейський та світовий фінансовий простір» (м. Львів, 2014р.); «Звітна конференція науково-педагогічних працівників ЛІБС УБС НБУ за підсумками науково-дослідної роботи в період 2011-2014 н.р» (м. Львів, 2011-2014 рр.); «The International Scientific Association, «Science & Genesis», «Global scientific unity 2014» (Prague, Czech Republic, 2014 р.); III міжвузівська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні проблеми управління людськими ресурсами та економіка праці» (м. Львів, 2014 р.); XXXIV Международная научно-практическая конференция «Экономика и современный менеджмент: теория и практика» (г. Новосибирск, 2014 г.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні» (м. Львів, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Формування конкурентоспроможності національної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії» (м. Херсон, 2013 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційний шлях розвитку суспільства: проблеми, досягнення та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); I міжвузівська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні проблеми управління людськими ресурсами та економіка праці» (м. Львів, 2012 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 24 наукові праці, з них: 8 статей – у фахових наукових виданнях (у тім числі 5 одноосібних) обсягом 4,0 друк. арк.; 4 публікації – у зарубіжних наукових виданнях (у тім числі 2 одноосібних) обсягом 1,79 друк. арк.; 12 праць – в інших виданнях (у тім числі 10 одноосібних) обсягом 1,67 друк. арк. Обсяг опублікованого матеріалу, який належить особисто авторові, становить 7,1 друк. арк.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 196 сторінок, з яких 175 сторінок – основний текст. Дисертація містить 20 таблиць, 27 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел - 174 позиції на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано її мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну цінність отриманих результатів, подано відомості про їхню апробацію.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні основи державного управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів»** розглянуто основні теоретичні концепції, які розкривають сутність терміна ІР з позиції філософського, економічного й управлінського підходів; проведено структурування цих ресурсів за різними ознаками та елементами; визначено функції ІР на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях; описано методологічні засади аналізу управління ФІВ ІР; наведено інструменти управління ІР.

Автор вважає, що найважливішою складовою теоретико-методологічних основ будь-якого дослідження є понятійно-термінологічний апарат, який використовують для висвітлення особливостей процесу вивчення досліджуваного об'єкта та процесів, які з ним відбуваються, а також окреслення отриманих результатів.

У дисертаційній роботі проаналізовано дефініції терміна «інтелектуальні ресурси» та розроблено логіко-структурну схему розвитку теорій, які розкривають його зміст у філософському, економічному й управлінському аспектах. За результатами проведеного дослідження виявили, що ІР функціонують у різних формах індивідуального, організаційного і кодифікованого знання та інформації як багатогранної категорії, яка може мати довготривалий термін використання, є результатом взаємодії знань, умінь, накопиченого досвіду персоналу, результатів розвитку науково-технічного прогресу на мікрорівні, що формують потенційні можливості підприємства та є джерелом створення стійких конкурентних переваг.

На підставі аналізу наукових напрацювань у дисертації подано авторське тлумачення змісту терміна «інтелектуальні ресурси» як накопичені нематеріальні, безперервно оновлювані, тому і невичерпні ресурси, які мають здатність до відтворення та в процесі діалектичного зв'язку між людьми через їхні професійні, кваліфікаційні, комунікативні, особисті риси і результати їхньої розумової діяльності виявляються у винаходах, патентах, ноу-хау тощо.

Для підвищення ефективності використання інтелектуальних ресурсів виконано класифікацію на мезо-, мікро-, макро- та мегарівні, що систематизує, розширює і конкретизує їхній перелік за різними ознаками та дає змогу виявити визначальні фактори щодо впливу на показники ефективності формування і використання ІР (рис. 1).

Дисертант для уточнення суті терміна «інтелектуальні ресурси» ввів у наукову термінологію такі терміни: «активні інтелектуальні ресурси» - елементарні носії інтелекту - живі люди, індивідууми, фізичні особи, ІР яких не можуть використовуватись окремо від його носіїв. «Результати творчої діяльності» або «інтелектуальні продукти», які «... можуть бути повністю або частково відчужені від їх творців» та, отримуючи правову охорону, стають об'єктами інтелектуальної власності і нематеріальними (інтелектуальними) активами, автор розглядає як «пасивні інтелектуальні ресурси», які не можуть бути використані з користю без активної участі людини.

В результаті аналізу та узагальнення теоретичних підходів автор подав власне трактування поняття «маркетингове управління ІР» - це сукупність дій і заходів, спрямованих на забезпечення ефективного планування, організації та контролю процесів формування і використання інтелектуальних ресурсів, а також мотивації процесів накопичення та примноження ІР.

У дисертації розроблено маркетинговий інструментарій формування ІР у галузях виробництва, який сприяє розробці системи заходів для планування, організації, контролю і регулювання процесів створення та розвитку ІР, забезпечує розвиток працівників, їхні мотивації до накопичення та примноження ІР, а також створення організаційно-методичної бази маркетингового управління ІР і умов її ефективного функціонування.

Розкриття інтелектуальних ресурсів відбувається через застосування таких інструментів: організаційна культура, внутрішній PR, соціальна відповідальність; до інструментів формування зараховують: мотивацію, заробітну плату, гнучкий робочий час, підвищення кваліфікації, що загалом сприяють ефективному управлінню ІР галузевих виробництв і створенню механізмів маркетингового управління.

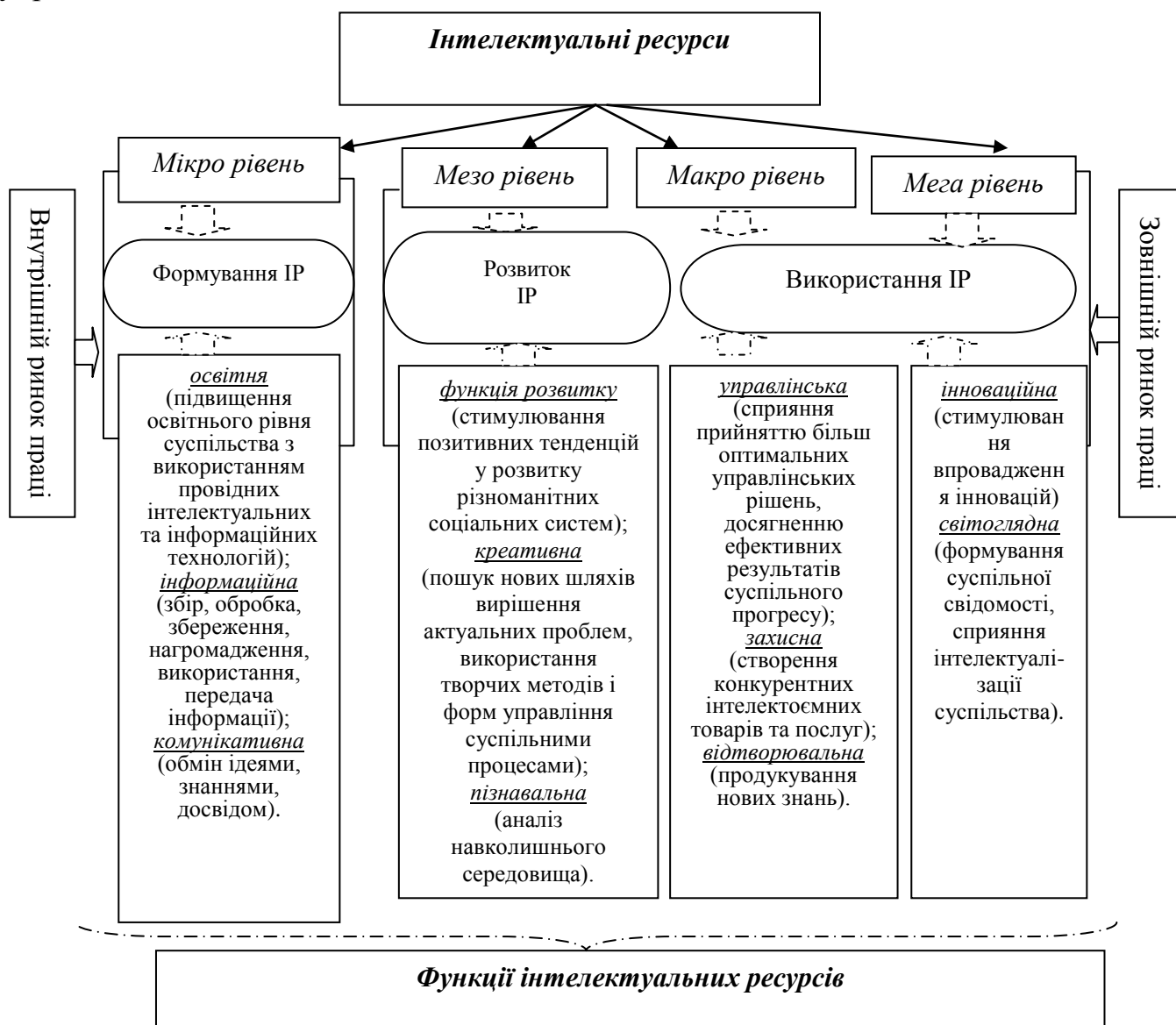

Рис. 1. Класифікація функцій інтелектуальних ресурсів на внутрішньому і зовнішньому ринку праці

Примітка. Розробив автор.

У другому розділі «*Особливості управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України*» проаналізовано стан використання ІР у вітчизняній економіці; здійснено аналіз застосування технологій формування інтелектуальних ресурсів в Україні; виконано оцінювання відтворення та використання ІР в економіці України.

Дисертант вважає, що основними чинниками, які перешкоджають формуванню запасів інтелектуальних ресурсів у період становлення та розвитку економіки знань в Україні є:

- обмеженість ресурсів, потрібних для забезпечення розвитку та структурних змін в економіці держави;
- недостатнє фінансування для підготовки та перепідготовки фахівців, що зумовило зниження людського ресурсного потенціалу. У 2014 р. Україна зайняла 83 позицію серед 187 країн за шкалою людського розвитку;
- зменшення кількості економічно-активного населення, що спричинене кризовими явищами та заворушеннями в державі, суперечностями між трансформацією власності та соціально-трудовими відносинами. Зокрема, кількість економічно активного населення віком від 15-70 років в Україні в I кварталі 2014 р. становила 21,29 млн осіб, що на 2,6 % менше, ніж у січні-березні 2013 р.;
- низька готовність та дієвість держави щодо збереження і зміцнення ІР як стратегічного запасу держави шляхом фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення.

За допомогою економіко-математичного моделювання проведено аналіз впливу незалежних чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи на коефіцієнт зростання ВВП України, що дало змогу спрогнозувати його динаміку на 2016-2017 рр.

У роботі запропоновано проаналізувати вплив інвестиційних вкладень у розвиток інтелектуальних ресурсів на економічне зростання в Україні з використанням такої моделі:

$$y = l_1 \cdot x_1 + l_2 \cdot x_2 + l_3 \cdot x_3 + l_4 \cdot x_4 + l_5 \cdot x_5, \quad (1)$$

де l_i ($i = \overline{1,5}$) – невідомі коефіцієнти, які треба знайти; x_1 - витрати на освіту; x_2 - витрати на підвищення кваліфікації; x_3 - витрати на підготовку робочих кадрів; x_4 - витрати організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт; x_5 - витрати на інноваційну діяльність.

Дисертант виходить з того, що для більш точного оцінювання ситуації потрібно проводити аналіз залежності обсягів ВВП у певний період часу від значень розглянутих екзогенних чинників у попередні до цього періоду проміжки часу. Адже інвестиції в розвиток ІР не можуть виявитися відразу, а тільки через певний час. В роботі побудовано подібні моделі залежності ВВП у певний момент часу від незалежних чинників у попередні моменти часу.

Розглянуто залежність динаміки коефіцієнта зростання ВВП від динаміки коефіцієнта зростання витрат на освіту (ВО) та динаміки коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів (ВПР) на підставі рівняння регресії такого вигляду:

$$ПВВП_t = \alpha + \beta_1 \cdot ПВО_{t-3} + \beta_2 \cdot ПВПР_{t-2} + \varepsilon_t, \quad (2)$$

де $ПX_t = \frac{X_t}{X_{t-1}}$ - коефіцієнт зростання показника X ; t - час; α, β_1, β_2 - невідомі параметри; ε_t - похибка апроксимації.

Визначено, що зі збільшенням коефіцієнта зростання витрат на освіту на 1% в поточному році за незмінного коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів у середньому коефіцієнт зростання ВВП збільшиться на 0,48% через три роки. Також зі збільшенням коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів на 1% та за незмінного коефіцієнта зростання витрат на освіту коефіцієнт зростання ВВП через два роки збільшиться в середньому на 0,2%.

Залежність динаміки коефіцієнта зростання ВВП від динаміки коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів (ВІР) і динаміки коефіцієнта зростання витрат організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт (ВНТ) зображено в рівнянні регресії, яке набуває вигляду:

$$ПВВП_t = \alpha + \beta_1 \cdot ПВІР_{t-2} + \beta_2 \cdot ПВНТ_{t-2} + \varepsilon_t, \quad (3)$$

де $ПX_t = \frac{X_t}{X_{t-1}}$ - коефіцієнт зростання показника X ; t - час; α, β_1, β_2 - невідомі параметри; ε_t - похибка апроксимації.

Автор визначив, що зі зростанням коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів на 1% в поточному році за незмінного коефіцієнта зростання витрат організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт в середньому коефіцієнт зростання ВВП збільшиться на 0,17% через два роки. Також зі зростанням коефіцієнта зростання витрат організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт на 1% та за незмінного коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів коефіцієнт зростання ВВП через три роки збільшиться в середньому на 0,59%.

Описані в роботі технології управління ІР передбачають поєднання відповідних методів управління та інструментів, які забезпечать ефективну реалізацію функцій інтелектуального ресурсу і досягнення окреслених цілей. Основними технологіями управління ІР є освіта (від дошкільної освіти до вищої) та наука. Застосування технологій управління ІР відбувається через різні соціальні державні програми від дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти і науки, які відіграють провідну роль у розподілі ресурсів, визначають напрями розвитку та змінюють економічну структуру господарського механізму.

Умовою модернізації та розвитку системи освіти є її поєднання з наукою, що забезпечується: збільшенням обсягів фінансування; правовим захистом освітніх інновацій; залученням до наукової діяльності обдарованої молоді, педагогічних працівників; поглибленням співпраці навчальних закладів і наукових установ; створенням науково-інформаційного простору для дітей і молоді; запровадженням цільових програм, які сприяють інтеграції освіти і науки; випереджальним розвитком педагогічної та психологічної науки.

Статистичний аналіз обсягів фінансування державних цільових наукових і науково-технічних програм дав змогу дисертанту виявити, що для збільшення інтелектуальних ресурсів, треба розробити комплексну програму заходів, спрямовану на розвиток ІР і створення передумов для їхнього ефективного використання.

Індикаторами показників досягнення високого рівня професійно-освітньої підготовки, добробуту та суспільного здоров'я населення є: грамотність серед

дорослого населення, сукупна частка учнів у населенні відповідного віку, ВВП у розрахунку на душу населення за паритетом купівельної спроможності, які при їх комбінації становлять індекс людського, тобто інтелектуального розвитку (рис. 2).

Позитивний вплив на формування ІР та їх активне використання у відтворювальному процесі матиме створення при інститутах інноваційних підприємств і центрів трансферу наукових ідей, технологій, що підвищить інтелектуальний рівень фахівців за допомогою залучення в освітній процес нового унікального обладнання, формування інтересу до творчості та новаторства.

Рис 2. Індекс розвитку людського потенціалу 2014 р. (рейтинг України)

Примітка. Розробив автор на підставі звіту ООН з розвитку людського потенціалу.

У третьому розділі «Удосконалення управління системою формування та використання інтелектуальних ресурсів в Україні» проаналізовано зарубіжний досвід організації управління формуванням і використанням ІР, наведено напрацьовані рекомендації для економіки України; розроблено механізм державного регулювання системою ФіВ ІР; побудовано модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів; запропоновано концепцію поліпшення управління ФіВ ІР в економіці України.

Аналіз зарубіжного досвіду засвідчив, що до актуальних проблем організації управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в Україні належать: удосконалення нормативно-правової бази щодо ФіВ ІР; поліпшення фінансового забезпечення розвитку інтелектуальних ресурсів через організацію ендаумент-фондів; посилення захисту інтелектуальної власності; розвиток технологічного переоснащення наукомістких галузей виробництва; формування «мозкових центрів» і посилення їхньої взаємодії з органами державної влади; їхнє вирішення забезпечить перехід на вищий, досконаліший рівень соціально-економічного розвитку держави.

У роботі обґрунтовано основні напрями державної політики України:

1. Ефективне нарощення і використання ІР для забезпечення розвитку економіки та її конкурентних переваг на світовому ринку.

2. Підвищення ефективності інноваційної діяльності, впровадження механізмів активізації інтелектуальних ресурсів сучасного рівня і включення їх у відтворювальний процес.

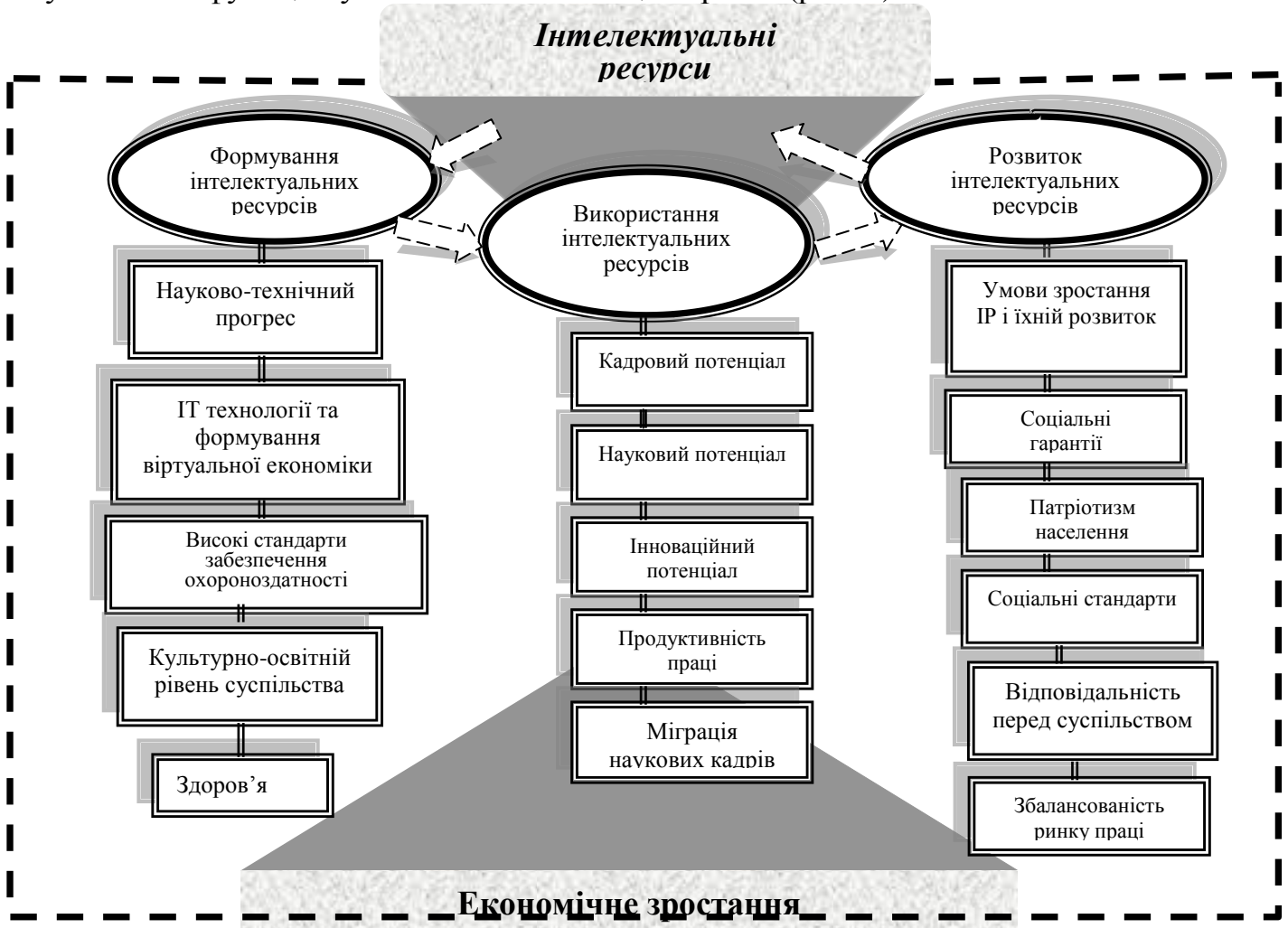
3. Нарощення інтелектуального потенціалу: розширення масштабів вищої освіти, залучення значної частки населення до різних форм навчання, диверсифікація джерел і зростання обсягів фінансування освіти та науки, реалізація комплексних заходів з підвищення якості загальногуманітарної та професійної підготовки кадрів.

4. Створення ендаумент-фондів як одного з ефективних інструментів фінансування соціальної, освітньої та наукової сфер.

5. Технологічне переоснащення та підйом наукомістких галузей виробництва, що створюють високу додану вартість.

6. Створення мозкових центрів для проведення досліджень і набуття об'єктивних знань для розробки механізмів впливу на громадську думку і державну політику та інтелектуальний супровід ухвалення управлінських рішень.

Для підвищення ефективності управління ІР розроблено модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів, яка сприятиме забезпеченню успішного функціонування ІР в економіці України (рис. 3).

Рис. 3. Модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів

Примітка. Розробив автор.

У дисертації сформульовано авторську дефініцію терміна «механізм державного управління ФіВ ІР» - це система елементів: форми, методи, функції, принципи та інструменти, за допомогою яких держава впливає на суспільство, щоб регулювати формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів, спрямованих на реалізацію цілей.

За результатами проведеного дослідження доведено, що застосування механізму державного управління системою ФіВ ІР на практиці сприятиме поліпшенню нормативно-правового забезпечення управління інтелектуальними ресурсами, впровадженню нових просторових форм інновацій та залученню інвестицій у розвиток ІР, що значно підвищить інтелектуальний розвиток України.

Розроблено концепцію поліпшення управління формуванням і використанням ІР, яка визначає: мету, основні принципи державної політики та чинники щодо управління ФіВ інтелектуальних ресурсів, її напрями, очікувані результати (рис. 4).

Рис. 4. Концепція управління формуванням і використанням ІР в Україні

Примітка. Розробив автор.

Виділено пріоритети стратегічного управління інтелектуального ресурсу в умовах переходу до інноваційної моделі розвитку України:

- 1) удосконалення законодавчих і нормативних актів щодо управління ІР;
- 2) розбудова сучасної інфраструктури інноваційної діяльності, яка б виконувала фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних проєктів;
- 3) удосконалення нормативно-правової бази щодо управління інтелектуальною власністю;
- 4) розвиток науково-технічного потенціалу та кадрового забезпечення інноваційної діяльності;
- 5) створення механізмів переорієнтації інвестиційних потоків до високотехнологічних сфер виробництва;
- 6) створення виробництв, які формують і реалізують інтелектуальну власність а також вихід на внутрішній і зовнішній ринки з наукомісткою продукцією світового рівня, яка містить інтелектуальну складову;
- 7) закріплення позитивних тенденцій інтелектуального розвитку, створення науково-технічних та інституційних передумов для кардинального технологічного переозброєння економіки, збільшення частки сучасної високотехнологічної, конкурентоспроможної на світовому рівні продукції.

Акцентовано увагу, що формування національного ринку інтелектуальних ресурсів забезпечить Україні статус інтелектуальної держави та сприятиме соціально-економічному розвитку за рахунок відтворення і комерціалізації ІР індивідів, підприємств та суспільства в цілому. Інтелектуальні ресурси, якщо їх правильно використовувати, найбільш ефективні ресурси, які є «ефективним додатком» для всіх інших ресурсів інноваційної економіки. ІР, на відміну від інших ресурсів, мають універсальні якості підвищення ефективності всіх ресурсів і на всіх стадіях відтвореного циклу, надаючи соціально-економічному розвитку можливості стійкого, збалансованого та соціально-орієнтованого розширеного відтворення на інноваційній основі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі поставлено і вирішено актуальне науково - практичне завдання щодо обґрунтування теоретико-методологічних положень і розробки практичних рекомендацій у частині управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України. Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і пропозицій теоретико-методологічного та прикладного змісту, головні з яких такі.

1. Проаналізувавши структуру, функції та ознаки формування і використання ІР виявлено, що інтелектуальні ресурси завжди наявні та змінюються лише за змістом і наповненням, а їхнє циклічне відтворення супроводжується інтелектуальною стійкістю та наявними інтелектуальними запасами. Ретроспективний аналіз наукових поглядів щодо визначення терміна «інтелектуальні ресурси» та їх систематизація дали підстави трактувати його як накопичені, нематеріальні, безперервно оновлюванні, тому і невичерпні ресурси, які мають здатність до

відтворення та в процесі діалектичного зв'язку між людьми через їхні професійні, кваліфікаційні, комунікативні, особисті риси і результати розумової діяльності виявляються у винаходах, патентах, ноу-хау. У межах цього тлумачення розроблено класифікацію видів і функцій інтелектуальних ресурсів з поділом на мезо-, мікро-, макро- та мегарівні, що конкретизує їхній перелік, дає змогу виявити визначальні чинники щодо впливу на показники ефективності формування і використання ІР на внутрішньому та зовнішньому ринках праці.

2. Крізь призму методологічних основ управління ФіВ ІР визначено етапи життєвого циклу інтелектуальних ресурсів, що супроводжується: формуванням - в процесі використання вже наявних ресурсів, використанням - формування нових ІР та реструктуризацією - відбувається внутрішній рух ІР та перехід з однієї форми в іншу. Це, допомогло виявити чинники формування їх запасів через інтелектуалізацію суспільства, підвищення рівня його інноваційності, розвиток науково-технічного прогресу, комунікативність, розвиток носія інтелекту, активність і творчість, що призводять до приросту ІР шляхом: створення національного інформаційного простору; розвитку освіти; трансформації системи освіти; елітаризації і гуманізації суспільства; підвищення свідомості і духовності; соціального захисту інтелектуальної власності; зростання наукомісткого потенціалу; формування інтелектуальних установ; оптимізації формування ІР; участі у міжнародних проектах; формування духовних ідеалів та психології державотворення; рівнопартнерських відносин і інтеграції; трансформації суспільства відповідно до вимог ринку.

3. Для створення організаційно-методичної бази управління інтелектуальними ресурсами та забезпечення умов її функціонування розроблено інструментарій ФіВ ІР, що поділяється на інструментарій розкриття ІР: організаційна культура, внутрішній PR, соціальна відповідальність; та інструментарій формування ІР: мотивація, заробітна плата, гнучкий робочий час, підвищення кваліфікації, який сприяє розробці системи заходів для планування, організації, контролю, регулювання процесів створення і розвитку інтелектуальних ресурсів та забезпечує розвиток працівників, їхні мотивації до накопичення і примноження ІР.

4. Оцінено стан використання інтелектуальних ресурсів у вітчизняній економіці, визначено такі негативні тенденції: відтік наукових кадрів; зниження людського ресурсного потенціалу; низький рівень продуктивності праці; кризові явища та заворушення в державі; суперечності між трансформацією власності і соціально-трудовами відносинами; обмеженість ресурсів, які потрібні для забезпечення розвитку та структурних змін в економіці держави. Тому необхідно впроваджувати такі комплексні завдання на рівні уряду: реалізація стратегії випереджального розвитку для подолання бідності і розриву в обсягах доходів між Україною та державами ЄС; освоєння інноваційної моделі розвитку і впровадження належної соціальної політики, ефективного захисту інтелекту нації, створення середнього класу, утвердження демократичного громадянського суспільства. Виконання поставлених завдань буде основою, поштовхом до розбудови інтелектуально-інноваційного суспільства як складової сукупного світового інтелекту, розмаїття його виявлення і чинників формування.

5. Виконано аналіз застосування технологій управління інтелектуальними ресурсами в Україні: освіта та наука, що впливають на формування та створення передумов для ефективного використання ІР, застосування яких відбувається через різні соціальні державні програми від дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти і науки; та відіграють провідну роль у розподілі ресурсів, визначають напрями розвитку і змінюють економічну структуру господарського механізму.

6. Проведений економетричний аналіз засвідчив, що зі збільшенням коефіцієнта зростання витрат на освіту на 1% в 2014 р. за незмінного коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів в середньому коефіцієнт зростання ВВП збільшиться на 0,48% у 2017 р. Також зі збільшенням коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів на 1% та за незмінного коефіцієнта зростання витрат на освіту чи незмінного коефіцієнта зростання витрат організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт можна очікувати на збільшення коефіцієнта зростання ВВП у 2016 р. в середньому на 0,2% і 0,17% у 2017 р. Зі збільшенням коефіцієнта зростання витрат організацій на виконання наукових і науково-технічних робіт на 1% та за незмінного коефіцієнта зростання витрат на підготовку робочих кадрів можна очікувати на збільшення коефіцієнта зростання ВВП в середньому на 0,59% у 2017 р.

7. У результаті вивчення зарубіжного досвіду ефективної організації управління ФіВ ІР автор обґрунтував основні рекомендації для України, виконання яких сприятиме удосконаленню нормативно-правової бази щодо формування та використання інтелектуальних ресурсів; поліпшенню фінансового забезпечення розвитку ІР через організацію ендаумент-фондів; посиленню захисту інтелектуальної власності; розвитку технологічного переоснащення наукомістких галузей виробництва; формуванню «мозкових центрів» та активної взаємодії їх з органами державної влади.

8. Розроблено механізм державного управління системою ФіВ ІР, застосування якого поліпшить нормативно-правове забезпечення управління інтелектуальними ресурсами, відбудеться впровадження нових просторових форм інновацій і залучення інвестицій у розвиток ІР, що значно підвищить інтелектуальний розвиток України. Побудовано модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів в економіці України, що забезпечить ефективне управління ІР національної економіки і їхній інноваційний розвиток через науково-технічний прогрес, ІТ технології та формування віртуальної економіки, високі стандарти забезпечення охороноздатності, культурно - освітній рівень суспільства, здоров'я, які значно впливають на формування ІР; кадровий потенціал, науковий потенціал, інноваційний потенціал, продуктивність праці, міграція наукових кадрів є чинниками використання ІР; умови зростання інтелектуальних ресурсів і динамічний розвиток, соціальні гарантії, патріотизм населення, соціальні стандарти, відповідальність перед суспільством, збалансованість ринку праці є чинниками, які впливають на розвиток ІР.

9. Впровадження положень концепції підвищення ефективності управління ФіВ ІР в Україні дасть змогу налагодити тісний взаємозв'язок держави та

суспільства щодо управління інтелектуальними ресурсами, що значно підсилить теоретичний і практичний зв'язок між рівнем державного управління та економічною, політичною безпекою України.

Формування національного ринку інтелектуальних ресурсів дасть змогу забезпечити Україні статус інтелектуальної держави, що сприятиме її соціально-економічному розвитку за умови відтворення і комерціалізації інтелектуальних ресурсів індивідів, суб'єктів підприємництва та суспільства в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Луцик М.В. Інтелектуальні ресурси як основа конкурентоспроможності національних економік / М.В. Луцик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. [Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір]: / Інститут регіональних досліджень НАН України - Львів, 2013 - Вип. I (99) – С. 581-588 - 0,42 д.а.

2. Борщ Л.М. Теоретичні основи ефективного формування і використання інтелектуальних ресурсів людських спільнот / Л.М. Борщ, М.В. Луцик // Економіка ринкових відносин - К.: Київський університет ринкових відносин, 2013 - С.16-20 - 0,38 д.а. *(особистий внесок 0,3 д.а.: способи відтворення та формування інтелектуальних ресурсів)*.

3. Луцик М.В. Теоретичні концепції розвитку інтелектуальних ресурсів [Електронний ресурс] / М.В. Луцик // Фінансовий простір - 2013 - №4 (12). – Режим доступу до ресурсу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1304/13lovtkr>. - 0,67 д.а.

4. Семів Р.А. Інтелектуальні ресурси в системі інноваційного розвитку економіки / Р.А. Семів, М.В. Луцик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України - 2013 - №1 - С.117-121 – 0,5 д.а. *(особистий внесок 0,41 д.а.: склад, елементна структура та класифікація інтелектуальних ресурсів, проаналізовано їхні функції та особливості порівняно з матеріальними факторами)*.

5. Луцик М.В. Соціально-економічна система: модель ресурсного забезпечення успішного функціонування / М.В. Луцик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України – 2014. - №1 – С.36-42 – 0,38 д.а.

6. Луцик М.В. Фактори формування запасів інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем / М.В. Луцик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. [Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір] / Інститут регіональних досліджень НАН України - Львів, 2014.-Вип.1 (105). – С. 564-573 – 0,63 д.а.

У виданнях іноземних держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

7. Semiv L.K. A role of intellectual resources in providing of innovative development of economy / L. K. Semiv, M. V. Lucik // Contemporary economies in the face of new challenges - economic, social and legal aspects / Cracow 2013 - P. 345-352 - 0,46 д.а. *(особистий внесок 0,39 д.а.: цикли відтворення інтелектуальних ресурсів)*.

8. Луцьк М.В. Источники, запасы и приоритетные пути эффективного использования интеллектуальных ресурсов / М.В. Луцьк // Экономика и современный менеджмент: теория и практика. Сборник статей - №2 (34). Новосибирск, 2014 – С. 213-222 – 0,71 д.а.

9. Chornyі A.V. Intellectual resources model of elementary intellect bearer: a human being / A.V. Chornyі, M.V. Lutsyk // Journal L'Association 1901 "SEPIKE" Poitiers, Osthofen, Deutschland - Ausgabe 4 – 2014, P. 80-85 – 0,46 д.а. (*особистий внесок 0,39 д.а.: інтелектуальні здібності людини та їхня характеристика*).

10. Луцьк М.В. Удосконалення управління процесами формування та використання інтелектуальних ресурсів підприємств // М.В. Луцьк / Scientific and practical edition: Prague (Czech Republic), 26-27 th of September 2014/ Publishing center of the International Scientific Association "Science&Genesis" Copenhagen, 2014, P.103 - P. 5-12 – 0,46 д.а.

11. Приймак В.І. Інструменти та технології управління інтелектуальними ресурсами / В.І. Приймак, М.В. Луцьк // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: зб. наук. пр. / Ред. кол.: Черничко Т.В. (гол. ред.) та ін. - Мукачево: Вид-во «Карпатська вежа», 2015. - Випуск 2(4). Частина 2. – С. 92-97 – 0,38 д.а. (*особистий внесок 0,29 д.а.: охарактеризовано інструменти управління інтелектуальними ресурсами*).

В інших виданнях:

12. Луцьк М.В. Інтелектуальні ресурси сталого розвитку соціально-економічних систем в умовах економіки знань / М.В. Луцьк // Збірник наукових праць «Потенціал економічного розвитку в контексті європейської інтеграції» / Наукова організація «Перспектива» - Дніпропетровськ. 2013 - С.101-107 - 0,5 д.а.

13. Луцьк М.В. Ефективність використання інтелектуальних ресурсів у системі світових взаємовідносин / М.В. Луцьк // Актуальні проблеми управління людськими ресурсами та економіка праці: збірник тез I наук. практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених / ЛІБС УБС НБУ. - Львів, 2012, С. 45-47 - 0,13 д.а.

14. Луцьк М.В. Інноваційний розвиток України на 2010-2020 рр. як інструмент активізації антикризових програм / М.В. Луцьк // Модернізація сучасного суспільства: шляхи розвитку інноваційно - інвестиційної моделі економіки України: збірник тез за матеріалами XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Феодосія, 17-18 травня 2012 р. - С. 91-94 - 0,13 д.а.

15. Луцьк М.В. Інтелектуальні ресурси - невід'ємна складова економічної безпеки підприємств / М.В. Луцьк // Стратегічні пріоритети забезпечення економічної безпеки України: зб. Матеріалів наук.-практ.кр.столу 27-28 вересня 2012 р. / ФФЕА КУРВ. - Феодосія, 2012 р. - С. 72-75 – 0,13 д.а.

16. Луцьк М.В. Ринок інтелектуальних ресурсів в умовах трансформації української економіки / М.В. Луцьк // Збірник тез за матеріалами XV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Феодосія, 2013 р. - С. 75-77 – 0,17 д.а.

17. Петренко В.П. Інтелектуальні ресурси суспільства і перспективи розвитку національної економіки / В.П. Петренко, М.В. Луцьк // Інноваційні процеси економіки та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід // Тези доповідей VI Міжнародної наукової конференції молодих учених і студентів -

Тернопіль: ТНЕУ, 2013 - С. 79-81 - 0,08 д.а. (*особистий внесок 0,06 д.а.: трактування терміна «інтелектуальні ресурси» та його поділ на активні інтелектуальні ресурси та пасивні інтелектуальні ресурси*).

18. Луцик М.В. Сутність та класифікація ринку інтелектуальних ресурсів в умовах економіки знань / М.В. Луцик // Перспективні питання економіки та управління: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 08-09 квітня 2013 - С. 30-33 - 0,13 д.а.

19. Луцик М.В. Роль інтелектуальних ресурсів в розвитку економіки як основи для забезпечення конкурентних переваг на світовому ринку / М.В. Луцик // Інноваційний шлях розвитку суспільства: проблеми, досягнення та перспективи: зб. наук. праць між нар. наук. - практ. інтернет-конференції, 2013 р., ПДАТУ, м. Кам'янець Подільський. - Тернопіль: Крок, 2013 - С. 146-151 - 0,25 д.а.

20. Луцик М.В. Інтелектуальні ресурси як соціально-економічна категорія / М.В. Луцик // Формування конкурентоспроможності національної економіки: світовий досвід та вітчизняні реалії: матеріали між нар. наук. практ. конфер. - м. Херсон, 2013 - С. 53-55 - 0,13 д.а.

21. Луцик М.В. Пріоритетні шляхи ефективного використання інтелектуальних ресурсів / М.В. Луцик // Актуальні проблеми управління людськими ресурсами та економіка праці: збірник тез III міжвузівської наук. практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених / ЛІБС УБС НБУ. - Львів, 2014, Т.1, С. 27-29 - 0,13 д.а.

22. Луцик М.В. Знання та інформація як невід'ємні складові інтелектуальних ресурсів / М.В. Луцик // Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми створення інформаційної економіки в Україні» - Львів: Ліга-Прес, 2014 - С. 176-179 - 0,13 д.а.

23. Луцик М.В. Ефективне формування та використання інтелектуальних ресурсів: етапи життєвого циклу / М.В. Луцик // Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 квітня 2015 - С. 166-167 - 0,08 д.а.

24. Луцик М.В. Формування та використання національних інтелектуальних ресурсів з метою вдосконалення міжнародної спеціалізації України / М.В. Луцик // Збірник тез науково-практичної конференції, присвяченої науковій діяльності завідувача кафедри економіки підприємства професора Михасюка І.Р. «Перспективи розвитку національної економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів», 15 травня 2015 р. [Текст] / за ред. Р.В. Михайлишин; відповід. за вип.. Ю.Ф. Пачковський, О.Є. Сухай. - Львів: СПОЛОМ, 2015. - 230 с. - 0,17 д.а.

АНОТАЦІЯ

Луцик М.В. Управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством. - Львівський національний університет імені Івана Франка - Львів, 2015.

У дисертації обґрунтовано науково-методологічні положення та розроблено практичні рекомендації щодо управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України. У роботі поглиблено економічну сутність терміна «інтелектуальні ресурси». Розроблено маркетинговий інструментарій формування інтелектуальних ресурсів у галузях виробництва, що сприяє створенню організаційно-методичної бази маркетингового управління інтелектуальними ресурсами в галузях виробництва та умов її ефективного функціонування.

На підставі економіко-математичного моделювання залежності динаміки коефіцієнта зростання ВВП від чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи, спрогнозовано динаміку коефіцієнта зростання валового внутрішнього продукту на 2016-2017 рр.

Подано пропозиції щодо можливостей та форм застосування світового досвіду організації управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України. Розкрито теоретико-методологічний аспект формування механізму управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів у макро- та мікросередовищі. Запропоновано концепцію поліпшення управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України, яка охоплює мету, основні принципи державної політики, напрям та чинники управління.

Ключові слова: інтелектуальні ресурси, механізм, механізм управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів, національна економіка, інноваційний розвиток, методи дослідження.

АННОТАЦІЯ

Луцьк М.В. Управление формированием и использованием интеллектуальных ресурсов в экономике Украины. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - Экономика и управление национальным хозяйством. - Львовский национальный университет имени Ивана Франко - Львов, 2015.

Диссертационная работа посвящена обоснованию научно-методологических положений и разработке практических рекомендаций по управлению формированием и использованием интеллектуальных ресурсов в экономике Украины. В работе углублено экономическую сущность понятия «интеллектуальные ресурсы». Разработан маркетинговый инструментальный формирования интеллектуальных ресурсов, что будет способствовать созданию методической базы маркетингового управления интеллектуальными ресурсами в отраслях производства и условий ее эффективного функционирования.

На основе экономико-математического моделирования зависимости динамики ВВП от факторов, которые определяют уровень подготовки кадров и привлечения научных и инновационных методов работы, спрогнозировано динамику коэффициента роста валового внутреннего продукта на 2016-2017 гг.

Разработаны предложения и предоставлены формы и методы по управлению, формированию и использованию интеллектуальных ресурсов в экономике Украины.

Предложен механизм управления системой формирования и использования интеллектуальных ресурсов в макро- и микросреде. Разработана концепция по улучшению управления формированием и использованием интеллектуальных ресурсов в экономике Украины, которая включает цель, основные принципы государственной политики, направления и факторы управления.

Ключевые слова: интеллектуальные ресурсы, механизм, механизм управления формированием и использованием интеллектуальных ресурсов, национальная экономика, инновационное развитие, методы исследования.

ANNOTATION

Mariia V. Lutsyk. Management of the processes of intellectual resources formation and application in Ukrainian national economy. - The manuscript.

The thesis for obtaining the scientific degree of the Candidate of Economic Sciences in the specialty 08.00.03 - Economics and Management by National Economy. - Ivan Franko National University of Lviv. - Lviv, 2015.

The dissertation is devoted to substantiation of scientific and methodological guidelines and development of practical recommendations for the management of intellectual resources formation and usage in the economy of Ukraine. The economic substance of the concept of «intellectual resources» (IR) is deepened in this research, as an accumulated intangible, constantly updated and therefore inexhaustible resources, which are prone to reproduction and creation of new intellectual assets.

The intellectual resources are structured on the basis of different features, elements and subcomponents. It leads to effective governance and the sustainable competitive advantages creation, which are able to provide economic benefits over a long period of time both on the external and internal markets.

The kinds and functions classification of intellectual resources is conducted, with their segmentation on the meso-, micro-, macro- and megalevels, which concretizes their list and allows establishing determinants of their influence on the indexes of the efficiency of formation and usage of intellectual resources of internal and external labor markets.

The marketing toolset of the intellectual resources formation is designed, which will contribute to the creation of the organizational and methodical basement of the marketing management of the intellectual resources and the conditions of it effective functioning.

The statistical analysis of the formation of intellectual resources is developed. It made it possible to formulate the following strategic threat to Ukraine: loss of the continuity of generations of highly skilled professionals in the manufacturing sector; preventing the realization of the strategy of innovative development of the country; the drain of emerging brains, which cause a threat of the insolvency of the reproduction of strategic intellectual resource.

The dynamic of the growth factor of gross domestic product (for the years 2016-2017) is predicted on the basis of economic and mathematical modeling of the dependence of the growth coefficient of GDP against factors, which determine the staff training level and the scientific and innovative working methods implications.

The propositions about the opportunities and forms of implementation of the world experience of the formation management organization and usage of the intellectual resources in Ukrainian economy are submitted. The theoretical and methodological aspects of the formation of the mechanism of management of the formation and usage system of intellectual resources in macro- and microenvironment are expanded. Its application in practice facilitates the improvement of regulatory support of the intellectual resources management, implementation of new spatial forms of innovation in the IR development, which will significantly increase the intellectual development of our country.

The model of formation usage and development of intellectual resources of Ukrainian economy is constructed, which will ensure the effective management of intellectual resources of the national economy and their innovative development through the following: scientific and technological progress, IT technologies and the virtual economy formation, high standards for patentability, cultural and educational level of society and health - that affect the formation of IR; human resources, research capabilities, innovation potential, productivity, migration of scientific personnel – are the usage factors of IR; growing conditions and dynamic intellectual resources development, social guarantees, the population patriotism, social standards, social responsibility, the balanced labor market - are the factors that influence the development of IR.

The conception of the formation and usage of intellectual resources improvements management in Ukrainian economy is offered, which will allow the establishment of close relationship of state and society for the management of intellectual resources that greatly enhance theoretical and practical relationship between the level of public administration and economic and political security of Ukraine.

Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 примірників

Друк СПДФО Марусич М.М., м.Львів, пл.. Осмомисла, 5/11

Тел./факс: (032) 261-51-31.

e-mail: interprint-m@rambler.ru

